

Representantforslag 26 S

(2010–2011)

fra stortingsrepresentantene Elisabeth Røbekk Nørve, Frank Bakke-Jensen, Øyvind Halleraker, Siri A. Meling og Nikolai Astrup

Dokument 8:26 S (2010–2011)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Elisabeth Røbekk Nørve, Frank Bakke-Jensen, Øyvind Halleraker, Siri A. Meling og Nikolai Astrup om en stortingsmelding om en helhetlig energipolitikk

Til Stortinget

Bakgrunn

Verden står overfor store utfordringer i energisektoren, både med å opprettholde energiforsyningen og for å redusere klimagassutslipp. Sikker tilgang til energi er nødvendig for å sikre fortsatt økonomisk vekst og utvikling, og energietterspørselen fra utviklingslandene og de nyindustrialiserte landene er ventet å øke raskt i årene fremover. Samtidig er bruk av energi den viktigste kilden til utslipp av klimagasser. Verden må derfor møte et økende energibehov samtidig som utslippene av klimagasser må reduseres med minst 50 prosent innen 2050. I Europa har dessuten uro rundt gassleveransene fra Russland ført til økt fokus på energisikkerhet. Det internasjonale energibyrådet (IEA) har i sine rapporter pekt på et enormt behov for investeringer i fornybar energi, kjernekraft, CO₂-fangst samt energieffektivisering.

Energipolitikk har derfor kommet høyt på den politiske agendaen i land over hele verden. EU har de siste årene lagt frem flere viktige rapporter og forslag innen energipolitikken. I Norge, et av de land i verden som er rikest utrustet med energiresurser, har imidlertid ikke Stortinget fått anledning til å diskutere energipolitikk på et mer overordnet nivå på mange år. Under regjeringen Stoltenberg II har det kun blitt lagt frem en eneste stortingsmelding. Den kom i

2006, omhandlet fornybar energi og var på 4 sider. De presenterte tiltakene ble dessuten trukket året etter at den ble lagt frem.

Det betyr ikke at energipolitikk ikke er, eller vil være, viktig i den politiske debatt i Norge. I årene fremover vil man i energipolitikken bli stilt overfor viktige valg. Norge har fra naturens side store energiresurser som gjør oss til en betydelig energinasjon. Landet har store ressurser av både olje, gass, vann, vind og bioenergi. Utfordringen fremover er å få til en helhetlig bruk av de ulike energiteknologier slik at man møter energibehovet i nasjonen på en miljøvennlig og kostnadseffektiv måte.

Ved å koble energiholdige råvarer med kunnskap og kapital har Norge blitt en av verdens fremste energinasjoner. Energiresursene har bidratt til stor verdiskaping, sysselsetting og velstand. I tillegg har man utviklet næringsklynger innen petroleumssektoren og vannkraft som er blant de ledende i verden på teknologi og forskning og utvikling. Norsk industri har over flere tiår benyttet trygg, miljøvennlig og rimelig tilgang på strøm til å utvikle en stor og slagkraftig prosessindustri, som foredler miljøvennlig vannkraft til varer som omsettes på verdensmarkedet. Mye vannkraft har gitt lave strømpriser og høy forsyningsikkerhet til husholdninger. Et overordnet mål for politikken må være å sørge for høy grad av forsyningsikkerhet av elektrisk kraft til konkurransedyktige priser også i fremtiden.

Forslagsstillerne mener at det er behov for å se klimautfordringen, energipolitikken og næringsutvikling i en større sammenheng for både å bidra til å løse verdens klima- og energiutfordringer og samtidig benytte oss av de muligheter det gir for norsk verdiskaping.

Fra underskudd til overskudd – men regionale utfordringer

Fra å være et land med underskudd i kraftbalansen i år med normale temperatur- og nedbørforhold er Norge i en overskuddssituasjon. Økt nedbør som følge av klimaendringene og et stort antall nye vannkraftkonesjoner på begynnelsen av 2000-tallet er viktige årsaker til dette. I årene fremover er dette kraftoverskuddet forventet å øke betydelig. I Stortingets klimaforlik fra 2008 var det enighet om en målsetting om 30 TWh ny fornybar energi og energieffektivisering innen 2016. Det er vedtatt en intensjonsavtale med Sverige om et felles marked for el-sertifikater for elektrisk kraft fra fornybare energikilder fra 1. januar 2012. Sertifikatmarked er ventet å øke produksjonen av elektrisk kraft betydelig fra særlig vindkraft, småskala vannkraft og elektrisk kraft fra bioenergi. Det er ennå uklart hvilke forpliktelser EUs fornybardirektiv vil pålegge Norge, men det er helt klart at implementering av fornybardirektivet vil medføre krav om en betydelig økt andel fornybar energi i landets energiproduksjon.

Det er samtidig planer om nye gasskraftverk både på Mørkekysten og i Trøndelag. Industrikraft Møre har fått konsesjon til et gasskraftverk på Fræna, og utslippstillatelse for dette er under behandling. Industrikraft Midt-Norge har i flere år hatt konsesjon og utslippstillatelse for et gasskraftverk på Skogn, men behøver å fornye konsesjonen, som går ut i 2012, for å kunne realisere planene dersom de nå skulle finne det lønnsomt. Dette vil være viktige prosjekter for å sikre den regionale kraftforsyningen, samtidig som de reiser betydelige utfordringer når det gjelder klimaforliket og implementering av EUs fornybardirektiv.

Selv om Norge de kommende årene vil gå mot et økende kraftoverskudd, så er likevel situasjonen i dag at kraftforsyningen er sårbar i tørrår. Olje- og energiministeren har denne høsten advart om lav kraftproduksjon og høye strømpriser kommende vinter. Til tross for at Norge har vært i lignende situasjoner flere ganger i nyere tid, virker det som om tørrårene kommer like overraskende på statsråden hver gang, og lite er gjort for å sikre landet mot nye tørrår. På kort sikt er det lite man kan gjøre når magasinene om høsten viser lav fyllingsgrad. Problemerne rundt kraftforsyningen i tørrår er noe som kun kan løses over tid.

Selv i år med god fyllingsgrad er det dessuten betydelige regionale ubalanser. Det har under hele den forrige og inneværende stortingsperiode blitt advart om den sårbare forsyningssituasjonen i Midt-Norge. Situasjonen er likevel fortsatt utsatt. Sist vinter opplevde befolkningen i Trøndelag og Møre og Romsdal rekordhøye strømpriser. Midt-Norge er heller ikke den eneste regionen der kraftforsyningen er sårbar.

Både Bergensområdet, Stavangerområdet og Finnmark har en sårbar kraftforsyning.

Behov for styrking av overføringsnettet

Den viktigste faktoren for om Norge kommende år kan utnytte de mulighetene en kraftig forbedret kraftbalanse kan gi oss, er utbygging av overføringsnettet for elektrisk kraft. Et tilfredsstillende utbygd nett er en forutsetning for at potensialet for ny kraftproduksjon skal bli utløst. I flere deler av landet er det i dag ikke mulig å realisere ellers lønnsomme småkraftprosjekter på grunn av manglende nettkapasitet. Hvis ny kraftproduksjon dessuten blir «innelåst» på grunn av manglende nettkapasitet ut av regionen, vil lave kraftpriser føre til at prosjekter ikke blir realisert. En kraftig styrking av det innenlandske overføringsnettet for elektrisk kraft er derfor nødvendig, både for å sørge for en tilfredsstillende kraftforsyning i alle deler av landet og for å utløse prosjekter som i dag ikke lar seg realisere på grunn av manglende nettkapasitet.

Bygging av nye overføringsforbindelser for elektrisk kraft er imidlertid ikke konfliktfritt. Sommerens debatt rundt de planlagte kraftlinjene i Hardanger viser at kraftlinjer gjennom sårbare naturområder kan utløse betydelig motstand. Dette viser at betydningen av naturverdiene bør få en større plass når nye overføringsforbindelser planlegges, og at man ved planlegging av nye overføringsforbindelser også må se på hvorvidt dagens infrastruktur kan utnyttes bedre. Det er viktig at man har en politikk som fremmer utvikling og anvendelse av ny teknologi for framføring av strøm, blant annet bruk av jord- og sjøkabel. Det kan være behov for å se på om dagens tariffingssystem gjør at lokaliseringen av ny kraftproduksjon og/eller nye store forbrukskilder blir samfunnsøkonomisk optimal. Blant annet bør såkalt negativt anleggsbidrag for investeringer i kraftproduksjon, som avlaster behovet for ny nettutbygging kunne vurderes slik at det blir et større samspill mellom de økonomiske vurderingene når det gjelder produksjon og forbruk av elektrisk kraft og når det gjelder nettinvesteringer.

Overføringsforbindelsene til utlandet

Økt fokus på fornybar energi i Europa gir store muligheter for norsk energiproduksjon. Norsk vannkraft vil få økt verdi, ikke bare i form av å forsyne Europa med mer ren, fornybar energi, men også i form av reguleringsevne for å balansere den kraftige satsingen på vindkraft i det øvrige Europa. Dette gir norsk vannkraft en ekstra verdi, og det er store muligheter for å utnytte reguleringsevnen i norske vannmagasiner. Ikke minst gjelder dette ved såkalte pumpekraftverk der vann kan pumpes tilbake i magasinene når produksjonen av vindkraft er høy. I dag er overføringskapasiteten fra Norge til det øvrige Europa, og internt i Norge for å bringe kraften frem til innma-

tingspunktet, en betydelig flaskehals når det gjelder å kunne utnytte Norges fortrinn innen fornybar energi-produksjon. Det er derfor behov for flere nye kabel-forbindelser til Storbritannia og kontinentet. Det er viktig at Norge har en aktiv rolle i et samarbeid med andre EU/EØS-land om å utvikle et såkalt «super-nett» til havs.

Kostnadsfordeling

Statnett har nylig lagt frem sin nettutviklingsplan for kraftnettet, der selskapet går gjennom de utfordringer norsk kraftforsyning står overfor det neste ti-året. Statnett presenterer her ambisiøse planer for å styrke så vel det innenlandske kraftnettet som overføringsforbindelsene til utlandet, og varsler at de planlegger investeringer på om lag 40 mrd. kroner frem til 2020. Dette er en betydelig del av samfunnets midler.

Dagens nettinvesteringer finansieres dels av hus-holdningene, dels av industrien og dels av energiprodu-sentene etter en nærmere angitt kostnadsfordeling. Overskudd fra utenlandskablene blir brukt til å redu-sere kostnadene for brukerne av sentralnettet. I lys av kombinasjonen store nettinvesteringer parallelt med at ny kraftproduksjon sannsynligvis vil føre til økt eksport til utlandet, vil det etter forslagsstillernes me-ning være naturlig å vurdere om kostnadsfordelingen er optimal. Videre vil det være naturlig å vurdere om Stortinget bør få disse store investeringene til be-handling på linje med investeringer i petroleumssek-toren og investeringer i samferdsel. Det er et tanke-kors at det planlegges milliardinvesteringer uten at Stortinget er trukket inn i denne prosessen. En stor-tingsbehandling vil gjøre at ulike berørte parter i stør-re grad vil kunne få anledning til å uttale seg. Det vil også gi et klarere forhold mellom Stortinget og Stat-nett.

Selv om Statnetts nettutviklingsplan er en verdi-full gjennomgang av de utfordringer kraftforsynin-gen står overfor, og Statnett viser hvordan de vil løse de oppgaver de politiske myndigheter har pålagt dem innenfor sine rammer, er dette en plan av svært stor betydning for det norske samfunn, som ikke er be-handlet politisk, utover de generelle rammer som er lagt for Statnett.

Det tar ca. 10 år fra et stort energiprojekt initieres til det er ferdig utbygget. Da er det viktig at politiske målsettinger, støtteordninger, myndighetsapparat og regelverk er koordinert, slik at man unngår store for-sinkelser eller samfunnsøkonomisk lite optimale re-sultater som følge av usammenhengende politisk til-nærming.

Behov for en helhetlig energipolitikk

Det er her presentert flere sentrale problemstillin-ger norsk energipolitikk vil stå overfor de kommende årene. Forslagsstillerne mener en av de store utfor-dringene i energisektoren er mangelen på en overord-net, robust, helhetlig og langsiktig energipolitikk, som også sees i sammenheng med klima og nærings-utvikling. Stortingets arbeid har vært mye fokusert på enkeltheter i energipolitikken, noe dagens olje- og energiminister har varslet skal være regjeringens ho-vedlinje videre. Stortinget vil dermed i mindre grad fokusere på overordnede sammenhenger og dimen-sjoner i energipolitikken; som energivolum, tidshori-sonter for endringer i forbruk og produksjon, investe-ringer i økt nettkapasitet, kostnader, klimautfordrin-gen, næringsutvikling, samt teknologiske mulighe-ter. En stortingsmelding om energipolitikken som setter klima, energi og næringsutvikling i en større sammenheng, og påfølgende diskusjon om denne i Stortinget, er nødvendig for å sikre en helhetlig til-nærming som kan anskueliggjøre kort- og langsiktig kraftbehov, forventet produksjonsutvikling og behov for en styrking av nettkapasiteten, samt virkemiddel-bruken i energipolitikken.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

for s l a g :

Stortinget ber regjeringen i løpet av 2011 legge frem en stortingsmelding om en helhetlig energipoli-tikk, hvor energiforsyning, klimautfordringen og næ-ringsutvikling sees i sammenheng.

